

**Vejledning til forsøgsprøven i
Iværksætter, valgfag i 10.klasse**

Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Kontor for Prøver, Eksamen og Test
august 2016

Indhold

Forord	3
Indledning.....	4
Generelt.....	4
Prøveform og prøveforløbet – trin for trin.....	5
Prøveform.....	5
Prøveforløbet trin for trin.....	5
Før prøven:	5
Prøven:	6
Efter prøven:.....	6
Hjælpemidler	6
Undervisningsbeskrivelsen	6
Iværksætterprojekt.....	8
Eksempler på beskrivelse af et iværksætterprojekt.....	8
Censor.....	10
Karaktergivning.....	11

Forord

Formålet med denne vejledning er at forklare og uddybe de prøvekrav, der stilles i prøvebekendtgørelsen, og at tydeliggøre den sammenhæng, der er mellem prøvebekendtgørelsen og folkeskolens formål, fagformålet, kompetenceområder og -mål og den vejledende læseplan.

Ifølge folkeskolelovens § 18, stk. 4, skal lærer og elev løbende samarbejde om fastlæggelse af målene for elevens arbejde, og undervisningsformer og metoder skal i videst muligt omfang foregå i samarbejde mellem lærer og elever. Denne paragraf skal naturligvis ses i lyset af såvel den overordnede formålsbestemmelse samt formålet for faget iværksætter, kompetenceområder, -mål og færdigheds- og vidensmål.

Kravene i faget iværksætter, som de er beskrevet i Fælles Mål er grundlaget for tilrettelæggelsen af prøven i iværksætter. Ifølge folkeskolelovens § 18, stk. 3, skal undervisningens indhold fastlægges således, at kravene ved prøverne i de enkelte fag kan opfyldes.

Eleverne skal inden prøven orienteres om prøvekravene og vurderingskriterierne, og om hvordan prøvernes enkelte dele foregår.

*Styrelsen for Undervisning og Kvalitet
Kontor for Prøver, Eksamen og Test*

Indledning

Faget iværksætter er et valgfag i 10.klasse.

Folkeskoleloven giver mulighed for at oprette valghold i iværksætter i 10. klasse. I henhold til forsøgsordningen for folkeskolens prøver (2015/17) kan en elev ved afslutningen af undervisningen indstille sig til prøve i valgfaget iværksætter.

Prøven i iværksætter er valgfri og kan gennemføres ved afslutningen af 10. klassesettrin. Eleverne skal have fulgt undervisningen i et år eller i et sådant omfang, at kravene ved prøverne kan opfyldes. Det er skolens leder, der afgør, om kravene til prøven kan opfyldes. Skolen foretager indstillingen til prøven for de elever, der ønsker at aflægge prøve, ved at tage kontakt til Styrelsen for Undervisning og Kvalitet.

Undervisningen i valgfaget skal bygge på fagets formål, kompetencemål, færdigheds- og vidensmål samt den vedtagne læseplan. Der arbejdes med grundlæggende teoretisk viden om iværksætteri gennem praksisnære undervisningsforløb, der har fokus på processen fra idé til konkret handling og produkt.

Undervisningen i valgfaget skal være med til at give eleverne indsigt i personlige kompetencer og egne muligheder som iværksætter samt forhold vedrørende egne uddannelsesmuligheder.

Generelt

Skolen meddeler (senest 1. dec. i forbindelse med sommertermin og 1. okt. i forbindelse med vintertermin) Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, hvilke hold/elever der ønsker at aflægge prøven.

Prøven tilrettelægges med henblik på at dokumentere graden af målopfyldelse i forhold til Fælles Mål.

Den lærer, der er ansvarlig for undervisningen, er eksaminator ved prøven.

Det er et krav, at eleven bliver gjort bekendt med de praktiske og proceduremæssige forhold vedrørende prøven. Endvidere skal skolens leder sørge for, at eleven bliver bekendt med regler om udeblivelse fra prøven, anvendelse af hjælpemidler, konsekvenser af at komme for sent samt klageprocedure og klagefrister.

Prøven er offentlig. Skolens leder kan fravige denne bestemmelse, hvis der foreligger særlige omstændigheder, herunder hensynet til den enkelte elev. Det er således vigtigt, at eleverne under prøven har de optimale muligheder for at løse opgaven.

Grundlaget for afholdelse af prøven i iværksætter er fagets formål, kompetenceområder og –mål, færdigheds- og vidensmål samt den vedtagne læseplan.

Prøveform og prøveforløbet - trin for trin

Prøveform

Prøven er en praktisk/mundtlig prøve, og finder sted i den mundtlige prøvetermin. Eleverne kan vælge at aflægge prøven individuelt eller i grupper på op til 3 elever.

Prøven baseres på et selvvalgt iværksætterprojekt, som indeholder elementer fra fagets kompetenceområder: Idéprocesser, Produkt- og konceptudvikling, Salg og markedsføring samt Uddannelsesafklaring. I de sidste 8 lektioner af undervisningen arbejder eleven/gruppen med et selvvalgt projekt. Læreren godkender tema, problemstilling eller målsætning som led i arbejdsprocessen og fungerer som vejleder. Eksaminationen består af to dele, hvor eleven/gruppen i første del fremlægger forløbet med fokus på projektets resultater. Eleverne vælger selv en præsentationsform, som kan være med til at understøtte deres faglige pointer, fx korte film af dele af procesforløbet, elevatortaler, en Powerpoint, lydclip, illustrationer, prototyper og modeller. I anden del finder en dialog sted mellem eleven/gruppen, lærer og censor med henblik på at give eleverne mulighed for at uddybe viden og færdigheder samt reflektere over de fire kompetenceområder set i relation til proces, produkt og formidling.

Eksaminationstiden varierer afhængig af gruppestørrelse svarende til 25 minutter for en elev, 40 minutter for grupper á to elever og 55 minutter for grupper á 3 elever (inkl. votering). Eksaminationen finder sted i forlængelse af elevernes arbejdsproces på 8 timer.

Prøveforløbet trin for trin

Det er vigtigt at holde sig for øje, at prøverne skal tilrettelægges med henblik på at dokumentere graden af målopfyldelse i forhold til væsentlige mål og krav, som er beskrevet i Fælles Mål. Det vil sige, at eleverne skal prøves i forhold til de færdigheds- og vidensmål, som er gældende for faget. Gennem deres projekter demonstrerer eleverne deres opnåede kompetencer inden for faget.

Før prøven:

1. Tilmelding til prøven: Skolen meddeler Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling, hvilke hold/elever, der ønsker at aflægge prøve (senest 1. dec. i forbindelse med sommertermin og 1. okt. i forbindelse med vintertermin).
2. Forberedelse af prøven: Læreren udarbejder en undervisningsbeskrivelse, som udleveres til eleverne før disse påbegynder deres arbejde med det selvvalgte projekt.
3. Information til censor: Undervisningsbeskrivelsen og praktiske forhold ved prøveafholdelsen sendes til censor, så informationerne er censor i hænde senest 14 kalenderdage forud for eksaminationen.
4. Eleverne afgør, om de vil arbejde individuelt eller i grupper. Læreren hjælper og koordinerer inden de skriftlige prøver begynder sammensætningen af eventuelle grupper.

Prøven:

5. Prøvens start: Hver elev/gruppe definerer kort deres selvvalgte iværksætterprojekt og påbegynder, såfremt læreren kan godkende tema samt problemstilling eller målsætning, den praktiske del forud for eksaminationen.
6. Eksamination: Eleverne eksamineres individuelt eller gruppevis svarende til aftalerne forud for prøven. Den enkelte elev arbejder enten individuelt eller i en gruppe gennem hele prøveforløbet. Under eksaminationen præsenterer eleverne deres projekt med fokus på projektets resultater. Efter præsentationen finder en dialog sted mellem eleven/gruppen, lærer og censor med henblik på at give eleverne mulighed for at reflektere over kompetenceområderne i relation til proces, produkt og formidling, samt egne muligheder i forbindelse med uddannelses- og erhvervsvalg.
7. Efter eksamination: Lærer og censor vurderer elevens kompetencer og fastsætter én karakter for hver elev.

Efter prøven:

Efter prøven meddeles prøvens resultater til Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling. Blanket med karakterliste indberettes til ministeriet.

Hjælpemidler

Eleverne må medbringe og anvende egne noter og andre hjælpemidler, som understøtter deres fremlæggelse af deres projekt.

Undervisningsbeskrivelsen

Undervisningsbeskrivelsen skal sendes til censor, så denne modtager materialet senest 14 kalenderdage før eksaminationen. Kopi af undervisningsbeskrivelsen skal ligeledes udleveres til eleverne, så de er bekendte med, hvilket stof, der er opgivet til prøven.

En fyldestgørende og korrekt udfyldt undervisningsbeskrivelse er et særdeles væsentligt materiale, for at censor kan få indblik i, hvilket fagligt stof, der har været arbejdet med i undervisningen. Desuden er den et vigtigt redskab for censor i forbindelse med vurdering af elevens præstation samt for læreren, når denne skal godkende elevernes tema samt problemstilling eller målsætning.

I undervisningsbeskrivelsen eller på et medfølgende ark til censor noteres oplysninger om:

- klasse/hold
- antal elever til prøven
- datoer for, hvilke timer i undervisningstiden der anvendes til prøveafvikling.
- dato og tidspunkt for den del af prøveafholdelsen, hvor censor er til stede.
- Elevernes godkendte temaer samt problemstilling eller målsætning (hvis muligt).

Umiddelbart efter censor har modtaget disse oplysninger, skal censor og lærer drøfte prøveaflægningen, opgaven og eventuelle tvivlsspørgsmål. Det er censor, som tager kontakt til læreren, og det er derfor hensigtsmæssigt, at læreren skriver et følgebrev med træffetid på skolen og eventuelt privat telefonnummer.

Kravet til undervisningsbeskrivelsen er, at den skal indeholde oplysninger om undervisningen inden for hvert af de fire kompetenceområder:

- Idéprocesser
- Produkt- og konceptudvikling
- Salg og markedsføring
- Uddannelsesafklaring

Desuden anføres oplysninger om:

- Organisationsform
- Rammer

Beskrivelsen af organisationsform skal vise, hvorledes undervisningen har været planlagt, og hvordan man har arbejdet. Har det f.eks. primært været undervisning i tilknytning til konkrete virksomheder, hvor eleverne har arbejdet i grupper, eller har eleverne i højere grad arbejdet med internetbaserede virksomheder? Har eleverne arbejdet med forskellige virksomhedsformer, eller har meget af undervisningen haft særligt fokus på fx enkeltmandsvirksomheder?

Eksempel:

"Kernen i de fleste forløb har været projekter, hvor eleverne har arbejdet entreprenørielt med værdiskabende aktiviteter på skolen og i skolens nærmiljø. Fagets færdigheds- og vidensområder er blevet inddraget efterhånden på relevante tidspunkter i processerne, således at eleverne har skullet anvende færdigheder og viden i deres projekter. Eleverne har arbejdet selvstændigt inden for en given ramme fastsat af læreren. Undervisningen har primært fundet sted i klasselokalet og enkelte gange i lokalsamfundet, og en del af undervisningen har typisk været gennemført i samarbejde med eksterne repræsentanter fra erhvervslivet i kommunen.

Det er vigtigt at supplere undervisningsbeskrivelsen med en rammebeskrivelse for den daglige undervisning. Har det været et semesterdelt forløb med skiftende elever, har det været projektorienteret undervisning, har holdet i perioder deltaget i tværgående emner og projekter, og er der nogle fysiske eller økonomiske rammer, der har haft afgørende betydning for undervisningens gennemførelse? Elevsammensætningen og holdstørrelsen kan i særlige tilfælde være på sin plads at nævne.

Eksempel: Eleverne, som har udgjort det samme hold hele året, har arbejdet i faste grupper i løbet af året, og har både arbejdet i de skemalagte timer (2-4 timer pr uge) samt på enkelte hele temadage, hvor undervisningen har været anvendt til færdiggørelse/gennemførelse og præsentation af projekter samt opsummering og vurdering af færdigheds- og vidensområderne inden for faget.

Ovenstående skal ses som deleksempler på en undervisningsbeskrivelse. Der er ingen bestemt måde eller rækkefølge at skrive på, og det kan være hensigtsmæssigt at beskrive hvert fagligt område eller undervisningsperiode for sig. Det vigtigste er, at det samlet set giver et billede af, hvad undervisningen har indeholdt, og hvordan der er arbejdet. En samlet undervisningsbeskrivelse bør dog ikke fylde mere end 1-2 sider.

Iværksætterprojekt

I begyndelsen af prøveforløbet skal der for hver elev/gruppe udarbejdes tema samt problemstilling eller målsætning for det selvvalgte iværksætterprojekt. Eleven/gruppen kan evt. gøre sig tanker herom forud for prøvens start, men temaet samt problemstilling eller målsætning godkendes formelt af læreren som led i de 8 undervisningslektioner, hvor eleven/gruppen arbejder sig frem mod eksaminationen. Der kan med fordel planlægges med tid til refleksion og idégenerering som led i de 8 undervisningslektioner.

Beskrivelsen af det godkendte iværksætterprojekt skal indeholde navn, titel på iværksætterprojektet, en kort beskrivelse af projektet og dets udkomme, primære færdigheds- og vidensområder samt elevens og lærerens underskrift.

Eksempler på beskrivelse af et iværksætterprojekt

Iværksætterprojekt til valgfaget 'Iværksætter'	
Elevens navn	Anders Jensen
Titel på projektet	Genbrug af vinduesviskere til biler

Beskrivelse af iværksætterprojektet
<p>Tænk, hvis vi ikke kasserede alle vores vinduesviskere hver gang kun viskegummiet er slidt ned. Jeg vil gerne starte et iværksætterprojekt, hvor jeg med en kort instruktionsvideo instruerer folk i, hvordan de nemt og effektivt kan nøjes med at udskifte viskegummiet på deres eksisterende viskere og blot nøjes med at købe nyt viskegummi i postordre. Herudover vil jeg arbejde i retning af ikke alene at kunne sælge folk viskegummiet via internettet, men også sælge udvalgte brugte og langt billigere viskere med allerede nyt påsat viskegummi.</p>

I mit projekt vil jeg arbejde inden for alle fire kompetenceområder, men mine primære færdigheds- og vidensmål er:

Kompetenceområder	Færdigheds- og vidensområder
<i>Ideprocesser</i>	Muligheder Eleven kan identificere idéer og muligheder i omverdenen Eleven har viden om metoder til at identificere idéer og muligheder
<i>Produkt- og konceptudvikling</i>	Produktudvikling Eleven kan udvikle modeller og prototyper Eleven har viden om produktudvikling i forhold til målgrupper
<i>Salg og markedsføring</i>	Kommunikation Eleven kan kommunikere målrettet i forhold til en målgruppe Eleven har viden om kommunikation og modtagerforhold

Underskrift lærer

Underskrift elev

Iværksætterprojekt til valgfaget 'Iværksætter'	
Elevens navn	<i>Jens Andersen, Peter Hansen, Mette Pedersen</i>
Titel på projektet	<i>One of</i>

Beskrivelse af iværksætterprojektet
<p><i>Vi vil lave et nyt tøjkoncept hvor kunden selv kan designe væsentlige elementer, så man får et stykke tøj, som er helt unikt "one of".</i></p> <p><i>Vi har undersøgt mulighederne for at få produceret T-skirts med eget individuelt tryk og regnet ud, at man kan lave en forretning på denne baggrund. T-shirtsene sælger vi over nettet, og vi har undersøgt reglerne for dette og endvidere lavet en markedsføringskampagne på Facebook og Instagram, hvor vi også har undersøgt markedet.</i></p>

I mit projekt vil jeg arbejde inden for alle fire kompetenceområder, men mine primære færdigheds- og vidensmål er:

Kompetenceområde	Færdigheds- og vidensområder
<i>Produkt- og konceptudvikling</i>	<p>Produktudvikling</p> <p><i>Eleven kan udvikle modeller og prototyper</i></p> <p><i>Eleven har viden om produktudvikling i forhold til målgrupper</i></p>
<i>Salg og markedsføring</i>	<p>Markedsundersøgelse</p> <p><i>Eleven kan udvikle egne undersøgelser</i></p> <p><i>Eleven har viden om simple undersøgelsesmetoder</i></p>

Underskrift lærer

Underskrift elev

Censor

Undervisningsbeskrivelsen skal sendes til censor, så materialet er vedkommende i hænde senest 14 kalenderdage før eksaminationen.

Et medfølgende brev med blandt andet kontaktoplysninger på læreren er nødvendigt for censor, da det er denne, der skal tage kontakt til læreren for en drøftelse af prøvens gennemførelse, så eventuelle tvivlsspørgsmål kan være afklaret inden prøvens start.

Denne drøftelse er meget værdifuld. Alle relevante forhold vedr. gennemførelsen af prøven, herunder antal af elever, tidsplan, adresse, m.m. vil være nødvendigt at få afklaret. Det vil yderligere være oplagt, at læreren orienterer om prøvespørgmålenes sammenhæng med undervisningsbeskrivelsen og den daglige undervisning.

Karaktergivning

Formålet med prøven, som er reguleret i prøvebekendtgørelsen, er at dokumentere, i hvilken grad eksaminanden opfylder de mål og krav, der er fastsat for faget. Der prøves i elevernes kompetencer i henhold til Fælles Mål.

Karakteristik af den fremragende præstation (12)

Præstationen er fremragende, når:

- Eleven udnytter sin præsentation, så der på fyldestgørende måde redegøres for alle centrale aktiviteter og pointer
- Eleven demonstrerer tydelig sammenhæng imellem selvvalgte projekt og alle fagets kompetenceområder
- Eleven selvstændigt demonstrerer færdigheder og viden inden for faget
- Eleven aktivt forholder sig kritisk og reflektivt til det selvvalgte projekt med anvendelse af viden og fagtermer fra faget
- Eleven selvstændigt gennemfører sit projekt med hensigtsmæssig hensyntagen til opståede udfordringer

Karakteristik af den gode præstation (7)

Præstationen er god, når:

- Eleven udnytter sin præsentation, så der i væsentligt omfang redegøres for centrale aktiviteter og pointer
- Eleven demonstrerer enkelte sammenhænge imellem selvvalgte projekt og enkelte kompetenceområder
- Eleven med nogen hjælp demonstrerer færdigheder og viden inden for faget
- Eleven i nogen grad forholder sig kritisk og reflektivt til det selvvalgte projekt med anvendelse af viden og fagtermer fra faget
- Eleven gennemfører sit projekt med nogen hjælp i forhold til opståede udfordringer

Karakteristik af den tilstrækkelige præstation (2)

Præstationen er tilstrækkelig, når:

- Eleven udnytter sin præsentation, så der i begrænset omfang redegøres for centrale aktiviteter og pointer
- Eleven i begrænset omfang demonstrerer sammenhæng imellem selvvalgte projekt og enkelte kompetenceområder
- Eleven med gennemgående hjælp demonstrerer færdigheder og viden inden for faget
- Eleven i begrænset omfang forholder sig kritisk og reflektivt til det selvvalgte projekt med anvendelse af enkelte fagtermer fra faget
- Eleven i nogen grad gennemfører sit projekt med betydelig hjælp i forhold til opståede udfordringer